

ОДЕСЬКА МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ

Академія Післядипломної Освіти Управління Охорони здоров'я
«УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА АСАМБЛЕЯ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Одеської міжнародної академії

Ректор Української Медичної
Асамблеї

_____ А. ПАХЛЕВАНЗАДЕ

_____ Г. Н. СЕРДЮК

«_____» _____ 2024 р.

«_____» _____ 2024 р.

РЕВМАТОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузь знань 22 Охорона здоров'я
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 222 Медицина
(код і найменування спеціальності)

мова навчання українська, англійська

ОДЕСЬКА
МІЖНАРОДНА

АКАДЕМІЯ
(Ідентифікаційний код 42400178)

2024 рік
Одеса

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Одеська міжнародна академія

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:Верхунова Марина Володимирівна-ревматолог.

Обговорено на засіданні кафедри Одеської міжнародної академії та рекомендовано до затвердження на центральній методичній раді / науковій комісії — _____ року, протокол № _____

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни —Ревматологія» складена

відповідно до Освітньо-наукової програми Одеської міжнародної академії
на третьому (освітньо-науковому рівні)

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 222 «Медицина».

(код і найменування спеціальності)

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Аспіранту винесені питання етіології, патогенезу, клінічних проявів та діагностичних критеріїв основних ревматологічних захворювань, знання сучасної лабораторної та інструментальної діагностики та моніторингу перебігу ревматичних захворювань, міжнародних стандартів лікування, профілактики ускладнень та реабілітації хворих з даною патологією та диспансерний нагляд.

Статус навчальної дисципліни: вибіркова

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діагностика, лікування, профілактика реабілітація основних ревматологічних захворювань.

Міждисциплінарні зв'язки: відповідно до навчального плану, вивчення навчальної дисципліни «Ревматологія» здійснюється, коли аспірантом набуті відповідні знання з основних базових дисциплін на II рівні вищої освіти, а також дисциплін: історія філософії, як методологічна основа розвитку науки та цивілізації, англійська мова у науково-медичному спілкуванні, медична етика та деонтологія, культура мови лікаря (термінологічний аспект, публікаційна активність та наукометричні бази даних), біоетичні та медико-правові основи наукових досліджень, з якими інтегрується програма ревматології. У свою чергу, навчальна дисципліна «Ревматологія» формує засади поглибленого вивчення аспірантом наступних спеціалізованих дисциплін терапевтичного профілю (сучасна внутрішня медицина, кардіологія, фтизіатрія, гастроентерологія, ендокринологія, загальна практика-сімейна медицина, побічна дія ліків, клінічна фармакологія, клінічна біохімія та мікробіологія, клінічна морфологія) та теоретичного (нормальна та патологічна анатомія, нормальна та патологічна фізіологія, фармакологія, мікробіологія, гістологія).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Ревматологія» є засвоєння теоретичних та практичних знань з етіології, патогенезу, клінічних проявів та діагностичних критеріїв основних ревматологічних захворювань, знання сучасної лабораторної та інструментальної діагностики та моніторингу перебігу ревматичних захворювань, міжнародних стандартів лікування, профілактики ускладнень та реабілітації хворих з даною патологією.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Ревматологія» є формування системи знань, поглиблення професійних умінь, педагогічної майстерності, дослідницько-

інноваційної діяльності та практичних навичок під час ведення хворих ревматологічного профілю.

Результати навчання

Програмні результати навчання (РН):

- РН2 Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій
- РН4 Формулювати наукові гіпотези, мету і завдання наукового дослідження
- РН5 Розробляти дизайн та план наукового дослідження
- РН6 Виконувати оригінальне наукове дослідження
- РН8 Володіти, вдосконалювати та впроваджувати нові методи дослідження за обраним напрямом наукового проекту та освітньої діяльності
- РН9 Аналізувати результати наукових досліджень, використовувати методи статистичного дослідження
- РН10 Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільство
- РН11 Презентувати результати наукових досліджень у формі презентації, постерних доповідей, публікацій
- РН16 Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами; дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів
- РН17 Дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів

Очікувані результати навчання з дисципліни:

1. Здобувач вищої освіти може назвати клінічну класифікацію, діагностичні та класифікаційні критерії, провідні клінічні прояви основних ревматологічних захворювань.
2. Здобувач вищої освіти здатний пояснити провідні ланки патогенезу розвитку ревматологічних захворювань.
3. Здобувач здатний визначити діагностичний пошук та інтерпретувати результати сучасних методів діагностики та динамічного спостереження за пацієнтами ревматологічного профілю.
4. Здобувач володіє навичками застосування шкал для визначення активності запального процесу, функціонально-структурного стану та контролю ефективності терапії основних ревматологічних захворювань.
5. Здобувач здатний визначити лікувальну тактику та призначити ефективне лікування хворим ревматологічного профілю в світлі останніх міжнародних рекомендацій. призначити лікування на підставі принципів доказової медицини.
6. Здобувач вищої освіти повинен називати основні принципи медичної реабілітації, обґрунтовувати та призначити багаторівневу медичну реабілітацію при ревматологічній патології, оцінювати її ефективність.

2. Програма навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна	Модулі	Загальна кількість годин	Кредити ЄКТС	Практичні заняття	Самостійна робота	Медична практика
Ревматологія	4	240	8	90	90	60

Змістовний модуль 1. Суглобовий синдром

Тема 1. Основи ревматології: анатомія та функції суглобів. Будова сполучної, хрящової та кісткової тканин.

Тема 2. Роль порушення імунітету та запалення при ревматичних захворюваннях.

Тема 3. Генетика ревматичних захворювань.

Тема 4. Морфологічні дослідження основних ревматичних захворювань.

Тема 5. Класифікація та номенклатура ревматичних захворювань.

Тема 6. Методи діагностики суглобового синдрому: клінічні методи оцінки стану опорно-рухового апарату. Оцінка вираженості болю та функціонального стану суглобів у хворих на РА, ОА, подагру: індекс DAS28, клінічний індекс активності захворювання (CDAI), спрощений індекс активності захворювання (SDAI), анкета для оцінки стану здоров'я (HAQ), індекс Лекена, індекс WOMAC, шкала активності подагри (GAS). Інструментальні методи діагностики суглобового синдрому.

Тема 7. Техніка внутрішньосуглобового введення лікарських засобів.

Тема 8. Ревматоїдний артрит: розповсюдженість, етіологічні та тригерні фактори розвитку РА, основні ланки патогенезу, патоморфологічні зміни в органах при РА. Клінічна класифікація РА (APU, 2008), розгорнута клінічна картина РА, суглобові та позасуглобовий прояви. Діагностичні критерії РА (ACR/EULAR, 2010). Особливі форми РА: синдром Стілла та Фелті. Диференційна діагностика РА. Діагностична та лікувальна тактика хворих на РА, загальні положення медикаментозної терапії, принципи протизапальної та базисної терапії (основні препарати, показання, протипоказання), комбінована терапія базисними синтетичними та біологічними препаратами (*EULAR 2019, ACR 2021*).

Тема 9. Остеоартроз (остеоартрит): епідеміологія та соціально-медичні аспекти ОА, етіологічні чинники та основні ланки патогенезу ОА, макроскопічні зміни хряща при ОА. Патогенетичні варіанти ОА, клінічні форми, локалізація, рентгенологічні стадії ОА (за Kellgren J.H. Lawrence J.S.). Клінічна картина ОА залежно від локалізації патологічного процесу, наявності синовіту, перебігу захворювання. Класифікаційні критерії ОА, гонартрозу (ACR, 1986), коксартрозу (ACR, 1991), ОА суглобів кистей (ACR, 1990). Клінічна класифікація ОА (APU, 2004 рік). Диференційна діагностика ОА. Інструментальні методи дослідження хворих на ОА (рентгенологічне, УЗД, артроскопія). Принципи лікування хворих на ОА згідно з сучасними рекомендаціями (*ACR '2019, EULAR '2018, ESCEO '2019, OARSI '2019*): мета терапії ОА, нефармакологічні та фармакологічні методи лікування хворих з ОА. Хірургічні методи лікування хворих на ОА (ендопротезування, лаваж колінних суглобів, видалення «суглобової миші», остеотомія).

Тема 10. Особливості клінічного перебігу, діагностики та лікування у хворих на ОА за умов коморбідності.

Тема 11. Подагра: поширеність подагри в світі та в Україні серед осіб різного віку та статі, основні питання етіології, фази патогенезу подагри, метаболізм сечової кислоти, патоморфологічні зміни при гострому подагричному артриті та хронічній подагрі. Клінічна класифікація подагри (APU, 2004). Варіанти дебюту подагри, клінічна картина гострого подагричного артрити, міжпадної та хронічної подагри. Класифікаційні критерії діагностики подагри ACR/EULAR (2015). Лабораторні та інструментальні методи обстеження хворого на подагру. Загальні принципи лікування подагри (*EULAR '2018; ACR, 2020*), лікування гострого подагричного артрити та рекомендації з проведення гіпоурикемічної терапії. Критерії ефективності базисної терапії.

Тема 12. Фізіотерапевтичні методи лікування РА, ОА, подагри

Тема 13. Особливості клінічного перебігу, діагностики та лікування у хворих на подагру за умов коморбідності.

Тема 14. Лабораторні методи дослідження РА, ОА, подагри (загально-клінічні, біохімічні,

серологічні дослідження). Дослідження синовіальної рідини.

- Тема 15. Клінічна фармакологія симптом-модифікуючих та хворобо-модифікуючих протиревматичних лікарських засобів для лікування хворих з РА (покази, протипокази, побічні реакції НПЗП, ГК, біологічних препаратів). Моніторування побічних ефектів лікарських засобів. Клінічна фармакологія повільнодіючих симптом-модифікуючих препаратів (SYSADOA). Клінічна фармакологія гіпоурикемічних засобів, їх класифікація та механізм дії.
- Тема 16. Хвороба відкладення кристалів пірофосфату кальцію дигідрату: епідеміологія, патогенез, патоморфологічна картина пірофосфатної артропатії. Особливості клінічної картини та варіанти перебігу пірофосфатної артропатії. Диференційна діагностика із подагрою. Діагностика та лікування пірофосфатної артропатії.
- Тема 17. Хвороба Лайма: епідеміологія, етіопатогенез. Клінічні маніфестації хвороби Лайма з боку кістково-м'язової системи та з боку інших органів та систем. Діагностично-лікувальна тактика при хворобі Лайма
- Тема 18. Артрити, асоційовані з інфекцією: етіологія, патогенез. Клінічні особливості бактеріальних, вірусних, гонорейних, бруцельозних, туберкульозних артритів. Діагностично-лікувальна тактика при артритах, асоційованих із інфекцією.
- Тема 19. Остеопороз: основні причини та ланки патогенезу. Фактори ризику розвитку остеопорозу. Клінічні особливості ГК-індукованого остеопорозу. Діагностична тактика. Клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування остеопорозу. Принципи лікування остеопорозу в світлі сучасних рекомендацій.
- Тема 20. Фіброміалгія: етіологія, епідеміологія, патогенетичні механізми. Клінічні прояви та діагностичні критерії фіброміалгії. Клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування фіброміалгії. Принципи лікування фіброміалгії в світлі сучасних рекомендацій.
- Тема 21. Хвороба Шейермана-Мая: етіологія, патогенез. Клінічні маніфестації, рентгенологічні прояви. Принципи лікування.
- Тема 22. Хвороби позасуглобових м'язих тканин: тендініти, тендовагініти, бурсити. Клінічні прояви залежно від локалізації патологічного процесу, лікування.

Змістовний модуль 2. Системні захворювання сполучної тканини

- Тема 1. Класифікація та номенклатура системних захворювань сполучної тканини.
- Тема 2. Морфологічні методи дослідження СЗСТ та їх оцінка.
- Тема 3. Генетика СЗСТ.
- Тема 4. Лабораторні та інструментальні методи діагностики СЗСТ.
- Тема 5. Клінічна фармакологія основних лікарських засобів для лікування СЧВ, системної склеродермії, дерматоміозиту: ГК, цитостатичні імуносупресори, блокатори кальцієвих каналів групи дігідропіридину, простаноїди, антагоністи ендотелінових рецепторів, селективні антагоністи рецепторів ендотеліну. Покази та методика проведення пульс-терапії.
- Тема 6. Системний червоний вовчак: епідеміологія СЧВ, причини та механізми розвитку СЧВ, особливості ураження шкіри, суглобів, м'язів, легень, серця та судин, ШКТ, ЦНС, нирок, морфологічні класи люпус-нефриту (ISN/RPS 2003), критерії активності СЧВ та індексу пошкодження при СЧВ. Клінічна класифікація СЧВ (APU, 2020). Діагностичні критерії СЧВ (ACR/EULAR 2019). Лабораторна діагностика СЧВ з використанням загальноклінічних, біохімічних та специфічних імунологічних методів дослідження. Підходи до немедикаментозного та медикаментозного лікування СЧВ (EULAR 2019). Особливості лікування вовчакового нефриту (EULAR 2019). Прогноз у хворих на СЧВ.
- Тема 7. Антифосфоліпідний синдром: етіологія, патогенез, класифікація. Діагностичні критерії АФС. Клінічні маніфестації АФС з боку різних органів та систем. Діагностика АФС. Підходи до лікування АФС (EULAR 2019, ACR 2020).
- Тема 8. Системна склеродермія. Питання епідеміології, етіології та патогенезу ССД. Особливості ураження органів і систем при ССД, її клінічні форми, варіанти

перебігу та стадії розвитку. Клінічна класифікація ССД (APU, 2004), діагностичні та класифікаційні критерії (ACR/EULAR 2013). Діагностика ССД: лабораторні дослідження, імунологічні дослідження. Диференційна діагностика ССД. Сучасні підходи до терапії ССД (*EULAR 2016*).

- Тема 9. Ідіопатичні запальні міопатії (дерматомиозит та поліміозит). Епідеміологія, причинні та провокуючі фактори, патогенетичні механізми розвитку ДМ/ПМ. Клінічна картина: варіанти дебюту захворювання, клінічні прояви з боку різних органів та систем (ураження м'язів, шкіри, суглобів, дихальної, серцево-судинної систем). Клінічна класифікація ДМ (APU, 2002). Діагностична тактика: біохімічне дослідження активності м'язових ферментів; імунологічні дослідження, інструментальні методи дослідження (електроміографія, МРТ, рентгенологічне дослідження органів грудної клітки, м'язева біопсія). Діагностичні критерії ДМ. Оцінка активності патологічного процесу. Диференційна діагностика. Мета та основні підходи до лікування ДМ/ПМ (особливості застосування ГК, базисних протизапальних препаратів).
- Тема 10. Хвороба Шегрена: етіологія та патогенез. Клінічна класифікація хвороби Шегрена. Клінічні маніфестації хвороби Шегрена з боку різних органів та систем. Діагностичні критерії хвороби Шегрена. Хвороба Шегрена: діагностичні критерії хвороби Шегрена. Лабораторно-інструментальна діагностика. Сучасні підходи до лікування хвороби Шегрена згідно сучасних міжнародних рекомендацій (*EULAR 2020*).
- Тема 11 Ревматична поліміалгія: етіологія, патогенез. Клінічні маніфестації та діагностичні критерії ревматичної поліміалгії. Діагностика та диференційна діагностика. Принципи лікування ревматичної поліміалгії в світлі сучасних рекомендацій (*EULAR/ACR 2015*).
- Тема 12 Саркоїдоз. Ревматичні прояви саркоїдозу. Діагностика. Лікування.
- Тема 13 Хвороба Педжета: етіологія, патогенез. Клінічні та рентгенологічні прояви хвороби Педжета. Діагностично-лікувальна тактика.
- Тема 14 Змішане захворювання сполучної тканини: етіологія, патогенез. Клінічні маніфестації. Діагностичні та лікувальні підходи.
- Тема 15 Дифузний еозинофільний фасцит: етіологія, клінічні прояви, діагностика, лікувальна тактика.
- Тема 16 Гіпертрофічна остеоартропатія: етіологія, клінічні прояви, діагностика, лікувальна тактика.
- Тема 17 Рецидивуючий поліхондрит: етіологія, клінічні прояви, діагностика, лікувальна тактика.
- Тема 18 Ревматичні синдроми при ендокринних захворюваннях. Діагностика, лікування.
- Тема 19 Ревматичні синдроми при захворюваннях крові. Діагностика, лікування.
- Тема 20 Гіпермобільний синдром. Визначення. Етіологія. Клінічна картина. Діагностичні критерії. Диференційний діагноз. Медикаментозне та немедикаментозне лікування.
- Тема 21 Вузливата еритема. Діагностичні критерії, лікування, прогноз.
- Тема 22 Захворювання м'яких тканин. Панікуліт, ентезопатії, плечолопатковий періартрит. Діагностика, медикаментозне та немедикаментозне лікування.

Змістовний модуль №3. Системні васкуліти.

- Тема 1 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів (International Chapel Hill Consensus Conference, 2012).
- Тема 2 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Діагностика системних васкулітів.
- Тема 3 Серологічні методи дослідження системних васкулітів
- Тема 4 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти з переважним ураженням крупних

судин (гігантоклітинний артеріт), клінічні маніфестації, діагностичні критерії. Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій (ACR 2021).

Тема 5 Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із гігантоклітинним артерітом.

Тема 6 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти з переважним ураженням крупних судин (неспецифічний аортоартеріт), клінічні маніфестації, діагностичні критерії. Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих (EULAR 2018). Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій (EULAR 2018).

Тема 7 Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із неспецифічним аортоартерітом.

Тема 8 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти з переважним ураженням судин середнього калібру (вузликосий поліартеріт): клінічні маніфестації, діагностичні критерії. Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування системних васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій (ACR 2021).

Тема 9 Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із вузликосим поліартерітом.

Тема 10 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти з переважним ураженням судин середнього калібру (хвороба Кавасакі): клінічні маніфестації, діагностичні критерії. Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування системних васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій (ACR 2021).

Тема 11 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти з переважним ураженням судин мілкового калібру (АНЦА-асоційовані васкуліти): клінічні маніфестації, діагностичні критерії. Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування АНЦА-асоційованих васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій (EULAR 2016, ACR 2021).

Тема 12 Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із мікроскопічним поліангітом.

Тема 13 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти з переважним ураженням судин мілкового калібру (імунокомплексні васкуліти): клінічні маніфестації, діагностичні критерії. Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій.

Тема 14 Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із гранулематозом Вегенера.

Тема 15 Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із синдромом Чарга-Строса.

Тема 16 Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із геморагічним васкулітом.

Тема 17 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти, асоційовані із системними захворюваннями (вовчаковий васкуліт, ревматоїдний васкуліт, васкуліт при саркоїдозі). Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій.

- Тема 18 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліт судин різного калібру (хвороба Бехчета, синдром Когана). Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій (EULAR 2018).
- Тема 19 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліт із ураженням одного органу (шкірний лейкоцитокластичний васкуліт, первинний васкуліт ЦНС, ізольований аортит). Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій.
- Тема 20 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліт із встановленою етіологією (кріоглобулінемічний васкуліт, асоційований із HCV-інфекцією; васкуліт, асоційований із гепатитом В; медикаментозно-індукований імунокомплексний васкуліт, медикаментозно-індукований АНЦА-васкуліт; васкуліт, асоційований із злоякісними новоутвореннями). Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій.

Змістовний модуль №4. Серонегативні спондилоартрити.

- Тема 1 Серонегативні спондилоартрити: Європейські класифікаційні критерії спондилоартритів. Анкілозуючий спондилоартрит: етіопатогенез, діагностичні критерії, клінічна класифікація (APU, 2004). Клінічні маніфестації різних форм АС та його позаскелетні прояви. Функціональні тести для визначення рухливості в різних відділах хребта при АС. Клініко-лабораторна та інструментальна діагностика. Рентгенологічні стадії АС.
- Тема 2 Шкали для визначення активності та функціонально-структурного стану при АС.
- Тема 3 Рентген-позитивний та рентген-негативний АС: особливості діагностики.
- Тема 4 Ураження очей при серонегативних спондилоартритах. Особливості клінічних проявів, діагностики та лікування.
- Тема 5 Ураження серця, легень та нирок при анкілозивному спондиліті, клінічні маніфестації, підходи до діагностики та лікування.
- Тема 6 Анкілозуючий спондилоартрит: клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування хворих з АС (покази, протипокази, побічні реакції НПЗП, ГК, біологічних препаратів). Моніторування побічних ефектів лікарських засобів. Сучасні підходи до лікування АС згідно сучасних міжнародних рекомендацій (ASAS-EULAR 2016; ACR/SAA/SPARTAN 2019).
- Тема 7 Клінічна фармакологія біологічних препаратів. Покази до застосування при серонегативних спондилоартритах.
- Тема 8 Ювенільний анкілозивний спондилоартрит: особливості клінічних проявів, діагностики та підходи до лікування.
- Тема 9 Серонегативні спондилоартрити: Європейські класифікаційні критерії спондилоартритів. Псоріатичний артрит: етіопатогенез, діагностичні критерії (CASPAR). Позасуглобові прояви ПсА. Лабораторно-інструментальна діагностика.
- Тема 10 Суглобовий паттерн при псоріатичному артриті. Диференційна діагностика псоріатичного артриту. Шкали для визначення активності ПсА.
- Тема 11 Псоріатичний артрит: клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування хворих із ПсА. Сучасні підходи до лікування ПсА згідно сучасних міжнародних рекомендацій (EULAR 2019, ACR 2018).
- Тема 12 Серонегативні спондилоартрити при хронічних запальних захворюваннях кишечника: етіологія, основні ланки патогенезу. Ревматичні прояви хронічних

запальних захворювань кишечника. Діагностика та лікування ревматичних проявів хронічних запальних захворювань кишечника.

- Тема 13 Серонегативні спондилоартрити: Європейські класифікаційні критерії спондилоартритів. Реактивні артрити: етіологія і патогенез. Суглобові та позасуглобові клінічні прояви РеА. Діагностичні критерії РеА (Німецька ревматологічна асоціація) та класифікаційні критерії РеА (IV Міжнародна робоча нарада з діагностики РеА). Лабораторно-інструментальна діагностика. Визначення «тригерного» мікроорганізму. Характерні рентгенологічні ознаки РеА.
- Тема 14 Особливості лабораторної та серологічної діагностики реактивних артритів різної етіології. Диференційні підходи до фармакологічного лікування хворих із РеА. Клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування РеА. Принципи антибіотикотерапії
- Тема 15. Уретроокулосиновіальний синдром, синдром Фісенже-Леруа (Синдром Рейтера): етіологічні чинники, клінічні прояви з боку органів та систем, лабораторно-інструментальна діагностика, лікувальна тактика.

3. Структура навчальної дисципліни.

Модуль, назва	Навчальна дисципліна "Ревматологія"			
	Практичні заняття	Самостійна робота	Медична практика	Всього годин за модуль
«Основи діагностики, лікування та профілактики ревматичних захворювань»				
Змістовний модуль 1 Суглобовий синдром	22,5	22,5	15	60
Змістовний модуль 2 Системні захворювання сполучної тканини	22,5	22,5	15	60
Змістовний модуль 3 Системні васкуліти	22,5	22,5	15	60
Змістовний модуль 4 Серонегативні спондилоартрити	22,5	22,5	15	60
Всього годин за дисципліну	90	90	60	240

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Години
Змістовний модуль №1 "Суглобовий синдром"		
1	Методи діагностики суглобового синдрому	2
2	Лабораторні методи дослідження РА, ОА, подагри. Дослідження синовіальної рідини.	2
3	Клінічна фармакологія симптом-модифікуючих та хворобо-модифікуючих протиревматичних лікарських засобів для лікування хворих з РА	2

4	Ревматоїдний артрит.	2
5	Остеоартроз (остеоартрит)	2
6	Подагра	2
7	Хвороба відкладення кристалів пірофосфату кальцію дигідрату	2
8	Хвороба Лайма	2
9	Артрити, асоційовані з інфекцією	2
10	Остеопороз	2
11	Фіброміалгія	2
Змістовний модуль №2 “СЗСТ”		
12	Лабораторні та серологічні методи діагностики СЗСТ.	2
13	Клінічна фармакологія основних лікарських засобів для лікування СЧВ, системної склеродермії, дерматоміозиту	2
13	Системний червоний вовчак	2
15	Антифосфоліпідний синдром	2
16	Системна склеродермія	2
17	Ідіопатичні запальні міопатії	2
18	Хвороба Шегрена	2
19	Ревматична поліміалгія	2
20	Саркоїдоз	2
21	Хвороба Педжета	2
22	Змішане захворювання сполучної тканини	2
Змістовний модуль №3 “Системні васкуліти”		
23	Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів	2
24	Системні васкуліти. Діагностика системних васкулітів.	2
25	Системні васкуліти. Васкуліти з переважним ураженням крупних судин (гігантоклітинний артеріїт)	2
26	Системні васкуліти. Васкуліти з переважним ураженням крупних судин (неспецифічний аортоартеріїт)	2
27	Системні васкуліти. Васкуліти з переважним ураженням судин середнього калібру (вузликосий поліартеріїт)	4
28	Системні васкуліти. Васкуліти з переважним ураженням судин середнього калібру (хвороба Кавасакі)	2
29	Системні васкуліти. Васкуліти з переважним ураженням судин мілкового калібру (АНЦА-асоційовані васкуліти)	2
30	Системні васкуліти. Васкуліти з переважним ураженням судин мілкового калібру (імунокомплексні васкуліти)	4
31	Системні васкуліти. Васкуліти, асоційовані із системними захворюваннями (вовчаковий васкуліт, ревматоїдний васкуліт, васкуліт при саркоїдозі).	4
Змістовний модуль №4 “Серонегативні спонділоартрити”		
32	Серонегативні спонділоартрити: Європейські класифікаційні критерії спонділоартритів. Анкілозуючий спонділоартрит.	2
33	Анкілозуючий спонділоартрит: клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування хворих з АС	2
34	Псоріатичний артрит	2
35	Псоріатичний артрит: клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування хворих із ПсА	2
36	Серонегативні спонділоартрити при хронічних запальних захворюваннях кишечника	4
37	Реактивні артрити: клінічні прояви та діагностика	8
38	Уретрокулосиновіальний синдром	2

Всього	90
--------	----

5. Теми для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Години
Змістовний модуль №1 “Суглобовий синдром”		
1	Основи ревматології: анатомія та функції суглобів. Будова сполучної, хрящової та кісткової тканин.	2
2	Роль порушення імунітету та запалення при ревматичних захворюваннях.	2
3	Генетика ревматичних захворювань.	2
4	Морфологічні дослідження основних ревматичних захворювань.	2
5	Класифікація та номенклатура ревматичних захворювань.	2
6	Техніка внутрішньосуглобового введення лікарських засобів.	2
7	Фізіотерапевтичні методи лікування РА, ОА, подагри	2
8	Хвороба Шейермана-Мау: етіологія, патогенез. Клінічні маніфестації, рентгенологічні прояви. Принципи лікування.	2
9	Хвороби позасуглобових м'яких тканин: тендініти, тендовагініти, бурсити. Клінічні прояви залежно від локалізації патологічного процесу, лікування.	2
10	Особливості клінічного перебігу, діагностики та лікування у хворих на подагру за умов коморбідності.	2
11	Особливості клінічного перебігу, діагностики та лікування у хворих на ОА за умов коморбідності.	2
Змістовний модуль №2 “СЗСТ”		
12	Класифікація та номенклатура системних захворювань сполучної тканини.	2
13	Морфологічні методи дослідження СЗСТ та їх оцінка.	2
14	Генетика СЗСТ	2
15	Дифузний еозинофільний фасциїт	2
16	Гіпертрофічна остеоартропатія	2
17	Рецидивуючий поліхондрит	2
18	Ревматичні синдроми при ендокринних захворюваннях	2
19	Ревматичні синдроми при захворюваннях крові	2
20	Гіпермобільний синдром	2
21	Вузелвата еритема	2
22	Захворювання м'яких тканин. Панікуліт, ентезопатії, плечолопатковий періартрит	2
Змістовний модуль №3 “Системні васкуліти”		
23	Серологічні методи дослідження системних васкулітів	2
24	Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із вузликосим поліартеріїтом	2
25	Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із мікроскопічним поліангіїтом	2
26	Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із гранулематозом Вегенера.	2
27	Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із синдромом Чарга-Строса.	2
28	Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із геморагічним васкулітом.	2
29	Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із неспецифічним аортоартеріїтом.	2

30	Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із гігантоклітинним артеріїтом.	2
31	Системні васкуліти. Васкуліт судин різного калібру (хвороба Бехчета, синдром Когана)	2
32	Системні васкуліти. Васкуліт із ураженням одного органу (шкірний лейкоцитокластичний васкуліт, первинний васкуліт ЦНС, ізольований аортит).	4
33	Системні васкуліти. Васкуліт із встановленою етіологією	2
Змістовний модуль №4 “Серонегативні спонділоартрити”		
34	Ураження очей при серонегативних спонділоартритах	2
35	Ураження серця, легень та нирок при анкілозивному спондиліті	2
36	Ювенільний анкілозивний спонділоартрит	2
37	Клінічна фармакологія біологічних препаратів. Покази до застосування при серонегативних спонділоартритах	4
38	Шкали для визначення активності та функціонально-структурного стану при АС	2
39	Рентген-позитивний та рентген-негативний АС: особливості діагностики	2
40	Суглобовий паттерн при псоріатичному артриті.	4
41	Особливості лабораторної та серологічної діагностики реактивних артритів різної етіології	4
Всього		90

6. Медична практика здійснюється під час роботи з хворими (в лабораторії)

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Ведення хворих із суглобовим синдром	20
2.	Курація хворих із СЗСТ	15
3	Курація пацієнтів із системними васкулітами	10
4	Ведення хворих на серонегативні спонділоартрити	15
Всього		60

7. Індивідуальні завдання: Участь у клінічних розборах, реферативні повідомлення, написання реферату, доповідь на науково-практичних конференціях, засвоєння ключових методів діагностики, засвоєння основних принципів надання невідкладної допомоги.

8. Завдання для самостійної роботи: опрацювання матеріалу згідно тематичного плану із застосуванням сучасних інформаційних технологій, опрацювання ситуаційних задач, моделювання клінічних ситуацій, пошуку on-line спеціалізованих ресурсів з презентацією сучасних методів дослідження та лікування.

9. Методи навчання: *вербальні* (пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж, консультація, наукова дискусія (суперечка); *практичні* (проведення експерименту, робота в клініці, в симуляційному центрі, медична/лабораторна та педагогічна практики, участь в тренінгах, майстер-класах); пояснювально-ілюстративні або інформаційно-рецептивні (надання готової інформації науковим керівником та її засвоєння здобувачами); метод проблемного викладу (кейс-метод, навчання здобувачів на проблемних ситуаціях з метою підготовки до роботи в реальних умовах практичних лікувальних закладів); частково-пошуковий або евристичний (оволодіння окремими елементами пошукової діяльності: науковий керівник формулює проблему, здобувач - гіпотезу); дослідницько-інноваційний (організація науковим керівником пошукової "творчої" діяльності здобувачів шляхом постановки нових проблем і проблемних завдань).

10. Методи оцінювання (контролю): за охоптом здобувачів : фронтальний, індивідуальний, парний, груповий; за способом реалізації: усний, письмовий (реферат), тестовий; за використанням засобів навчання: контроль за допомогою друкованих засобів, об'ємних засобів (моделей, муляжів, тренажерів, апаратів), технічних засобів, комп'ютерних систем у тому числі з підтримкою мультимедійних файлів (комп'ютерного тестування на програмі МОЗ України ELEX за фахом); за способом організації : підсумковий контроль , контроль науковим керівником, відділом аспірантури, докторантури, взаємоконтроль, самоконтроль; за рівнем стандартизації : стандартизований, нестандартизований.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання: оцінка з дисципліни (іспит) аспіранта складається з суми балів поточного контролю та балів, отриманих за іспит; іспит аспірант складає на заліковому занятті.

12. Форма поточного контролю успішності навчання: Оцінка з дисципліни —Ревматологія визначається з урахуванням поточної навчальної діяльності аспіранта із відповідних тем за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) з подальшим перерахунком у багатобальну шкалу.

Критерії оцінювання під час занять:

Оцінка "відмінно" виставляється у випадку, коли аспірант знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, самостійно генерує інноваційні ідеї.

Оцінка "добре" виставляється за умови, коли аспірант знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання аспірант відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка "задовільно" ставиться аспірантові на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Аспірант спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка "незадовільно" виставляється у випадках, коли знання і вміння аспіранта не відповідають вимогам "задовільної" оцінки.

Оцінювання самостійної роботи.

Оцінювання самостійної роботи аспірантів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті.

Критерії оцінювання під час проведення іспиту

Розрахунок рейтингових балів

Форма контролю і система оцінювання знань з дисципліни здійснюється відповідно до вимог програми дисципліни та інструкції, прийнятої рішенням Вченої ради ВНМУ протоколом №2 від 28.09.2010 року. Інструкція оцінювання іспитів та диференційних заліків згідно рішення Вченої Ради ВНМУ від 27.09.2012 р. (в основних положеннях з організації навчального процесу).

Підсумковий контроль успішності навчання аспіранта є іспит, що проводиться на останньому занятті за розкладом. Максимальна кількість балів, яку може отримати аспірант під час підсумкового контролю, складає 80 балів. Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів. Оцінка іспиту відповідає шкалі: оцінка «5» 80-71 бал, оцінка «4» - 70-61 бал, оцінка «3» 60-50 балів.

Поточна успішність вираховується за весь курс вивчення дисципліни, середня оцінка переводиться у бали згідно 120-бальної шкали.

Отримані бали відповідають фіксованій шкалі оцінок: оцінка «5» 200-180 бал, оцінка «4» - 179-160 балів, оцінка «3» 159-122 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
180-200	A	Відмінно
170-179,99	B	Добре
160-169,99	C	
141-159,99	D	Задовільно
122-140,99	E	
	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення (навчальний контент (конспект або розширений план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи, питання, методичні вказівки, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів)

14. Рекомендована література

Основна (базова)

1. Коваленко В. М. & Шуба Н. М. (2004). *Номенклатура, класифікація, критерії діагностики та принципи лікування ревматичних хвороб*. Київ: МОРІОН.
2. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Науково-виробниче видання / за ред. ВМ Коваленка. К., Моріон; 2021. 399 с.
3. Коваленко В. М. & Шуба Н. М. (2008). *Практичні навички в ревматології*. Навчальний посібник. Київ: МОРІОН.
4. Коваленко В. М., Шуба Н. М. & Казимирко В. К. (2013). *Національний підручник з ревматології*. Київ: МОРІОН.
5. Свінціцький А.С., Яременко О.Б., Пузанова О.Г. & Хомченкова Н.І. (2006). *Ревматичні хвороби та синдроми*. Київ: Книга плюс.
6. Свінціцький А.С., Яременко О.Б., Пузанова О.Г. & Хомченкова Н.І. (2006). *Ревматичні хвороби та синдроми (довідник)*. Київ: Книга плюс.
7. Станіславчук М.А. (Ed.). (2018). *Внутрішня медицина Частина 2 Кардіологія. Ревматологія. Гематологія*. Вінниця: ООО Вінницька міська друкарня.
8. Firestem, G., Budd, R., Gabriel, S., O'Dell, J., & McInnes, I. (2021). *Kelley's Textbook of Rheumatology*. London: Elsevier Health Sciences.
9. Stanislavchuk, M.A & Sierkova, V.K. (2019). *Internal medicine: Part 1: textbook for English-speaking students of higher medical schools*. Vinnytsya: Nova Knyha.

Допоміжна

1. *ACR and EULAR present drafts of new classification criteria for large-vessel vasculitis [press release]*. (2018). Chicago, IL: American College of Rheumatology.

2. Aletaha, D., Neogi, T., Silman, A. J., Funovits, J., Felson, D. T., Bingham, C. O., . . . Hawker, G. (2010). 2010 rheumatoid arthritis classification criteria: An American College of Rheumatology/european League Against rheumatism collaborative initiative. *Arthritis & Rheumatism*, 62(9), 2569-2581. doi:10.1002/art.27584
3. Bannuru, R., Osani, M., Vaysbrot, E., Arden, N., Bennell, K., Bierma-Zeinstra, S., . . . McAlindon, T. (2019). OARSI guidelines for The NON-SURGICAL management of knee, hip, And polyarticular **osteoarthritis**. *Osteoarthritis and Cartilage*, 27(11), 1578-1589. doi:10.1016/j.joca.2019.06.011
4. Bottai, M., Tjarnlund, A., Santoni, G., Werth, V. P., Pilkington, C., De Visser, M., . . . Lundberg, I. E. (2017). EULAR/ACR classification criteria for adult and juvenile IDIOPATHIC INFLAMMATORY Myopathies and their MAJOR Subgroups: A methodology report. *RMD Open*, 3(2). doi:10.1136/rmdopen-2017-000507
5. Bruyere, O., Honvo, G., Veronese, N., Arden, N. K., Branco, J., Curtis, E. M., . . . Reginster, J. (2019). An updated ALGORITHM recommendation for the management of knee **osteoarthritis** from the European society for clinical and economic aspects of Osteoporosis, **OSTEOARTHRITIS** and **MUSCULOSKELETAL DISEASES** (ESCEO). *Seminars in Arthritis and Rheumatism*, 49(3), 337-350. doi:10.1016/j.semarthrit.2019.04.008
6. Buckley, L., Guyatt, G., Fink, H. A., Cannon, M., Grossman, J., Hansen, K. E., . . . McAlindon, T. (2017). 2017 American College of RHEUMATOLOGY guideline for the prevention and treatment of GLUCOCORTICOID-INDUCED **OSTEOPOROSIS**. *Arthritis & Rheumatology*, 69(8), 1521-1537. doi:10.1002/art.40137
7. Camacho, P. M., Petak, S. M., Binkley, N., Diab, D. L., Eldeiry, L. S., Farooki, A., . . . Watts, N. B. (2020). American Association of Clinical Endocrinologists/American College of ENDOCRINOLOGY clinical practice guidelines for the diagnosis and treatment Of Postmenopausal **OSTEOPOROSIS**—2020 UPDATE. *Endocrine Practice*, 26, 1-46. doi:10.4158/gl-2020-0524suppl
8. Chaigne, B., Scire, C. A., Talarico, R., Alexander, T., Amoura, Z., Avcin, T., . . . Fischer-Betz, R. (2018). Mixed connective tissue disease: State of the art on clinical practice guidelines. *RMD Open*, 4(Suppl 1). doi:10.1136/rmdopen-2018-000783
9. Dejaco, C., Ramiro, S., Duftner, C., Besson, F. L., Blay, T. A., Blockmans, D., . . . Schmidt W.A. (2018) EULAR recommendations for the use of imaging in large vessels vasculitis in clinical practice. *Annals of the Rheumatic Disease*, 77(5), 636-643. doi: 10.1136/annrheumdis-2017-212649.
10. Fanouriakis, A., Kostopoulou, M., Alunno, A., Aringer, M., Bajema, I., Boletis, J. N., . . . Boumpas, D. T. (2019). 2019 update of the EULAR recommendations for the management of **systemic lupus erythematosus**. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 78(6), 736-745. doi:10.1136/annrheumdis-2019-215089
11. Fanouriakis, A., Kostopoulou, M., Cheema, K., Anders, H., Aringer, M., Bajema, I., . . . Boumpas, D. T. (2020). 2019 update of the Joint European League Against rheumatism and EUROPEAN Renal ASSOCIATION-EUROPEAN dialysis and TRANSPLANT Association (EULAR/ ERA-EDTA) recommendations for the management of **LUPUS NEPHRITIS**. *Annals of the Rheumatic Diseases*. doi:10.1136/annrheumdis-2020-216924
12. FitzGerald, J. D., Dalbeth, N., Mikuls, T., Brignardello-Petersen, R., Guyatt, G., Abeles, A. M., . . . Neogi, T. (2020). 2020 American College of RHEUMATOLOGY

- guideline for the management of **gout**. *Arthritis Care & Research*, 72(6), 744-760. doi:10.1002/acr.24180
13. Galvez-Sanchez, C. M., & Reyes del Paso, G. A. (2020). Diagnostic criteria for **fibromyalgia**: Critical review and future perspectives. *Journal of Clinical Medicine*, 9(4), 1219. doi:10.3390/jcm9041219
  14. Hellmich, B., Agueda, A., Monti, S., Buttgerit, F., De Boysson, H., Brouwer, E., . . . Luqmani, R. A. (2019). 2018 update of the EULAR recommendations for the management of **large VESSEL vasculitis**. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 79(1), 19-30. doi:10.1136/annrheumdis-2019-215672
  15. Jennette, J. C., Falk, R. J., Bacon, P. A., Basu, N., Cid, M. C., Ferrario, F., . . . Watts, R. A. (2012). 2012 revised International Chapel Hill Consensus Conference nomenclature OF VASCULITIDES. *Arthritis & Rheumatism*, 65(1), 1-11. doi:10.1002/art.37715
  16. Jasvinder A. Singh (2019). 2018 American College of Rheumatology/National Psoriasis Foundation Guideline for the Treatment of **Psoriatic Arthritis** *Arthritis & Rheumatology*, 71 (1), 5-32.
  17. Kloppenburg, M., Kroon, F. P., Blanco, F. J., Doherty, M., Dziejic, K. S., Greibrokk, E., . . . Carmona, L. (2018). 2018 update of the EULAR recommendations for the management of **Hand osteoarthritis**. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 78(1), 16-24. doi:10.1136/annrheumdis-2018-213826
  18. Kolasinski, S. L., Neogi, T., Hochberg, M. C., Oatis, C., Guyatt, G., Block, J., . . . Reston, J. (2020). 2019 American College of Rheumatology/Arthritis FOUNDATION guideline for the management of **osteoarthritis** of the Hand, hip, and knee. *Arthritis Care & Research*, 72(2), 149-162. doi:10.1002/acr.24131
  19. Kowal-Bielecka, O., Fransen, J., Avouac, J., Becker, M., Kulak, A., Allanore, Y., . . . Muller-Ladner, U. (2016). Update of EULAR recommendations for the treatment of **systemic sclerosis**. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 76(8), 1327-1339. doi:10.1136/annrheumdis-2016-209909
  20. Merkel, P. A., Unizony, S., Ponte, C., Grayson, P. C., & Suppiah, P. **ACR: Updated classification criteria for large-vessel vasculitis**. (2018). Chicago, IL. Session 5T116.
  21. Ramos-Casals, M., Brito-Zeron, P., Bombardieri, S., Bootsma, H., De Vita, S., Domer, T., . . . Mariette, X. (2019). EULAR recommendations for the management Of **SJOGREN'S syndrome** with topical and systemic therapies. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 79(1), 3-18. doi:10.1136/annrheumdis-2019-216114
  22. Richette, P., Doherty, M., Pascual, E., Barskova, V., Becce, F., Castaneda, J., . . . Bardin, T. (2019). 2018 updated European League Against rheumatism evidence-based recommendations for the diagnosis of gout. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 79(1), 31-38. doi:10.1136/annrheumdis-2019-215315
  23. Singh, J. A., Guyatt, G., Ogdie, A., Gladman, D. D., Deal, C., Deodhar, A., . . . Reston, J. (2018). 2018 American College of RHEUMATOLOGY/NATIONAL Psoriasis FOUNDATION guideline for the treatment of **psoriatic arthritis**. *Arthritis & Rheumatology*, 71 (1), 5-32. doi:10.1002/art.40726
  24. Smolen, J. S., Landewé, R. B., Bijlsma, J. W., Burmester, G. R., Dougados, M., Kerschbaumer, A., . . . Van Der Heijde, D. (2020). EULAR recommendations for the management of **rheumatoid arthritis** with synthetic and biological disease-modifying antirheumatic drugs: 2019 update. *Annals of the Rheumatic Disease*, 79(Suppl 1), 685-699. doi:10.1136/annrheumdis-2019-216655

25. Tektonidou, M. G., Andreoli, L., Limper, M., Amoura, Z., Cervera, R., Costedoat-Chalumeau, N., . . . Ward, M. M. (2019). EULAR recommendations for the management of **antiphospholipid syndrome in adults**. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 78(10), 1296-1304. doi:10.1136/annrheumdis-2019-215213
26. Ward, M. M., Deodhar, A., Gensler, L. S., Dubreuil, M., Yu, D., Khan, M. A., . . . Caplan, L. (2019). 2019 update of the American College of RHEUMATOLOGY/SPONDYLITIS Association OF America/Spondyloarthritis research and Treatment Network recommendations for the treatment of **ankylosing Spondylitis** and NONRADIOGRAPHIC Axial spondyloarthritis. *Arthritis Care & Research*, 71(10), 1285-1299. doi:10.1002/acr.24025#
27. Fraenkel, L., Joan M. Bathon, Bryant R. England, E. William St.Clair, Thurayya Aarayssi ... Elie A. Akl (2021). 2021 American College of Rheumatology Guideline for the Treatment of **Rheumatoid Arthritis**. *Arthritis Care & Research* Vol. 73, No. 7, July 2021, pp 924-939 DOI 10.1002/acr.24596
28. Sammaritano, L. R., Bonnie L. Bermas, Eliza E. Chakravarty, Christina Chambers, Megan E. B. . Kristen E. D'Anci Clowse (2020). 2020 American College of Rheumatology Guideline for the **Management of Reproductive Health in Rheumatic and Musculoskeletal Diseases** *Arthritis & Rheumatology* Vol. 72, No. 4, April 2020, pp 529-556 DOI 10.1002/art.41191
29. Chung, S.A., Mark Gorelik, Carol A.Langford, Mehrdad Maz, Andy Abril, ... Reem A. Mustafa (2021). 2021 American College of Rheumatology/Vasculitis Foundation Guideline for the Management of **Polyarteritis Nodosa** *Arthritis & Rheumatology* Vol. 0, No. 0, Month 2021, pp 1-10 DOI 10.1002/art.41776
30. Maz, M., Sharon A. Chung, Andy Abril, Carol A. Langford, Mark Gorelik... Reem A. Mustafa (2021). 2021 American College of Rheumatology/Vasculitis Foundation Guideline for the Management of **Giant Cell Arteritis** and **Takayasu Arteritis** *Arthritis & Rheumatology* Vol. 0, No. 0, Month 2021, pp 1-17 DOI 10.1002/art.41774
31. Gorelik, M., .Chung, Kaveh Ardalan, Bryce A.Binstadt, Kevin Friedman ... Reem A. Mustafa (2021). 2021 American College of Rheumatology/Vasculitis Foundation Guideline for the Management of **Kawasaki Disease** *Arthritis & Rheumatology* Vol. 0, No. 0, Month 2022, pp 1-11 DOI 10.1002/art.42041
32. Chung, S.A., Carol A.Langford, Mehrdad Maz, Andy Abril, Mark Gorelik ... Reem A. Mustafa (2021). 2021 American College of Rheumatology/Vasculitis Foundation Guideline for the Management of **Antineutrophil Cytoplasmic Antibody-Associated Vasculitis** *Arthritis & Rheumatology* Vol. 0, No. 0, Month 2021, pp 1-18 DOI 10.1002/art.41773

1. Intmed1@vnm.edu.ua

Інформаційні ресурси

2. Library.vsmu.ua